

PRÁVNICKÁ
FAKULTA

Posudek oponenta disertační práce

Student: Mgr. Ondřej Kadlec, J.D.

Název práce: Role velkých senátů nejvyšších soudů a pléna Ústavního soudu při dotváření práva

Obor: Právo

Program: Teoretické právní vědy

Oponent: Doc. JUDr. Vojtěch Šimíček, Ph.D.

Pracoviště: Katedra ústavního práva a politologie PrF MU

Předloženou práci hodnotím jako velmi kvalitní, a to po metodologické, obsahové i formální stránce. **Téma** práce je v našich podmínkách poměrně nové, originální a pouze okrajově zpracované. Již za to si O. Kadlec zaslouží ocenění. Pozitivně hodnotím rovněž pečlivost a systematičnost jeho postupu. Čtenář se tak postupně seznámí s použitými **metodami**, práce je velmi vhodně strukturována a po analýze vybraných problémů dospívá k formulaci vlastních závěrů. Je tak zjevná důkladná promyšlenost celé práce. Chválím rovněž okolnost, že čtenář není zahlcován nadbytečnými informacemi, nýbrž autor cíleně směřuje na užší okruh problémů, avšak jde do větší hloubky, což je vždy velmi cenné.

Za jednoznačně účtyhodný považuji **seznam použitých pramenů**, a to jednak odborných prací, a zejména judikatury. Je tak zřejmé, že autor vynaložil značné úsilí při přípravě práce, obsáhl ohromné množství informací a dokázal s nimi odpovídajícím způsobem nakládat.

Na vysoké úrovni je rovněž **jazyková a grafická úroveň** posuzované práce. Ani v tomto směru nemám co vytknout, jelikož i počet nevyhnutelných překlepů je hluboko pod obvyklým průměrem těchto prací. Oceňuji také svižný **způsob vyjadřování** a používání některých příměrů, které práci dělají čtivější (viz přirovnání k motorům v úvodu, ke vztahům podřízeného k zaměstnavateli na str. 171 a násl. anebo používání neotřelých výrazů typu Fortissimus a Pianissimus).

Co se týká **obsahových připomínek**, nemám k práci zásadnější věcné výhrady a spíše dávám k diskusi a zamyšlení následující podněty.

Na str. 18 se autor dopustil formulační nepřesnosti: velký senát si sám *nevybírá* věci k rozhodování, nýbrž tyto případy mu „dodávají“ malé senáty. V dalších částech práce je však autor již přesný (viz např. str. 34, kde je akcentováno, že klíčovými aktéry selekce případů do velkého senátu jsou malé senáty).

V části, kde jsou zmiňována stanoviska Nejvyššího soudu, autor sice konstatuje, že jde o určitou konkurenci činnosti velkého senátu (str. 30), nicméně postrádám jeho názor ohledně smysluplnosti a ústavnosti tohoto mechanismu.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 70, 611 80 Brno, Česká republika

T: +420 549 49 1211, E: info@law.muni.cz, www.law.muni.cz

Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224

V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

PRÁVNICKÁ FAKULTA

V podkapitole 3.1.4 se autor zmiňuje o pnutí mezi Nejvyšším a Ústavním soudem. Určitě by však bylo zajímavé tento problém doplnit též o pnutí mezi oběma nejvyššími soudy, byť v tomto případě se z povahy věci tyto sporné věci objevují méně (žádný z nejvyšších soudů totiž není tomu druhému nadřazen), nicméně v minulosti se již vyskytly (namátkou viz jediné plenární „konkursní“ stanovisko Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2004, kterým bylo negativně reagováno i na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu) a pozorovat lze rovněž rozdílný procesní postup těchto soudů (viz např. otázka mlčení zákonodárce).

Mám za to, že se autor mohl více vyjádřit též k odlišné praxi zkoumaných soudů ohledně procedury předkládání věcí do velkých senátů, která se zjevně liší. Upřímně řečeno, za zcela chybnou praxi považuji civilněprávního kolegia Nejvyššího soudu, kdy k postoupení dochází pouze v interní předkládací zprávě (str. 35-36), bez transparentního usnesení a informovanosti účastníků řízení. Tato okolnost je ústavněprávně značně problematická, jelikož takto účastník např. nemá reálnou možnost uplatnit námitku podjatosti a fakticky se z „pána řízení“ stává „dodavatelem materiálu pro sjednocovací tělesa“. Viz daleko transparentnější, diskursivní a celkově správnější praxe Nejvyššího správního soudu (str. 93 a násl.). Přitom oba nejvyšší soudy si jsou dobře vědomy velmi podobné právní úpravy postupu sjednocování, a přesto vykazují značně odlišnou praxi (k tomu také str. 163 a násl.).

Zajímavý je názor O. Kadlece ohledně závaznosti stanovisek Nejvyššího soudu, kdy jejich „nepřekonatelnost“ vykládá tak, že je senáty nemohou „odklidit“, nicméně nemusí je ani respektovat (str. 38). Pak je však dle mého názoru namístě otevřeně říci, že tato stanoviska mají toliko doporučující povahu a nikoliv povahu závaznou. Pokud by totiž autor akceptoval jejich vnitřní i vnější závaznost, pak názor o jejich možném nerespektování (bez předchozího odstranění novým stanoviskem) postrádá logiku.

Inspirativní je nesporně též otázka vztahu mezi specializací „malých“ senátů a skrytých judikatorních změn. Autor uvádí přesvědčivé příklady, kdy právě tato specializace může být z tohoto hlediska rizikovým faktorem (str. 51 a násl.). Bylo by však zajímavé otázku otočit a zamyslet se, zda naopak chybějící specializace může vést také k nárůstu skrytých judikatorních změn. K tomu ostatně dospívá v případě NSS (str. 91), kdy uvádí, že „riziko nevědomého opomenutí se zvyšuje vlivem neexistence specializace“. V tomto ohledu by bylo zajímavé srovnání obou nejvyšších soudů, které ohledně specializace zvolily odlišnou cestu. Osobně bych tuto problematiku doplnil i o určitý ponor do psychiky soudců, kdy znám soudce Nejvyššího správního soudu, kteří jsou při předkládání věcí rozšířenému senátu mimořádně aktivní (a jsou schopni dokonce později zpochybnit svůj vlastní dřívější právní názor), a naopak jiní, kteří se na rozšířený senát neobracejí ze zásady. Bylo by proto zajímavé zkoumat četnost věcí předkládaných velkému a rozšířenému senátu nejen podle soudů, případně senátů (to je s ohledem na jejich proměnlivost nicneřikající informace), nýbrž přímo podle soudců zpravodajů. Ale to je možná již na další samostatnou práci.

U otázky odlišování publikovaných a nepublikovaných rozhodnutí (např. str. 63) bych osobně přičinil poznámku týkající se toho, jaká je skutečná motivace členů tělesa, které

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 70, 611 80 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1211, E: info@law.muni.cz, www.law.muni.cz
Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224
V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

PRÁVNICKÁ FAKULTA

o této publikaci rozhoduje. To si myslím, že je základní problém. Osobně mám za to, a snažil jsem se takto vystupovat i na sbírkových plénech Nejvyššího správního soudu, že hlasování o publikaci judikátu není hlasováním o jeho věcné správnosti, nýbrž o jeho širším významu a dopadu (tzn. nejde o tzv. skutkovku, banalitu atp.). Pokud bychom totiž připustili faktické hlasování o věcné správnosti, pak dojdeme k závěru, že se vytváří dvě kategorie rozhodnutí a toto rozhodovací těleso se překlápí v jakýsi „druhostupňový orgán“, oprávněný určit, která rozhodnutí senátů jsou správná, resp. správnější. To si však myslím, že je velké nedorozumění. Nemluvě ani o tom, že důvody, pro které některé rozhodnutí nakonec bude schváleno k publikaci a jiné nikoliv, nemusí být vždy zcela racionální. I u soudů totiž platí, že čím větší těleso, tím více se stává jakýmsi „parlamentem“, v němž fungují různé zájmové a názorové personální koalice a apriorní hlasovací většiny a menšiny.

Zajímavou (str. 82-83) je rovněž otázka formulace ustanovení § 18 odst. 1 s. ř. s. a jeho výkladu. Osobně bych se přimlouval spíše za takový výklad, který slovo „může“ předložit bude interpretovat jako „musí“, anebo „předloží“. Nicméně jak známo, zásadní usnesení Nejvyšší správní soud nevydává a toto usnesení tak zatím není prověřeno praxí.

Za velmi správný a hezky formulovaný považuji názor (str. 85) ohledně vztahu nadřazeného soudu k nejvyšším soudům, který skutečně není jednostranným diktátem, nýbrž daleko více nadřazeným soudem moderovanou diskusí. Takto je to skutečně třeba v praxi vnímat, jelikož i nadřazený soud má „právo na omyl“ a měl by být schopen sebereflexe. Podstatné však je, aby ze strany nejvyšších soudů spočívala jejich reakce ve snaze přednést nové a silné argumenty, a nikoliv v apriorním odmítání názorů (zejména) Ústavního soudu, případně dokonce ve zcela zbytečných invektivách zpochybňujících jeho odbornost či závaznost jeho rozhodnutí.

Osobně považuji za zásadní problém přijaté pravidlo, umožňující atrakci pléna Ústavního soudu ad hoc (str. 124-125). Autor si tohoto problému je zjevně vědom, nicméně poněkud postrádám jeho vlastní názor.

Je velmi zajímavé vymezení, co je „právním názorem“ Ústavního soudu, obsaženým v nálezu a překonatelným toliko stanoviskem pléna (str. 126). Podle ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu totiž platí, že dospěje-li senát „*v souvislosti se svou rozhodovací činností k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu, předloží otázku k posouzení plénu. Stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán.*“ Je tak zřejmé, že pro předložení otázky plénu a následné přijetí stanoviska postačuje existence právního názoru, který předkládající senát považuje za relevantní pro rozhodnutí dané věci. Mám za to, že zákon přitom přímo nevyžaduje, aby se jednalo o otázku nezbytnou pro vyslovení nosných důvodů rozhodnutí, jelikož volí dikci volnější („*v souvislosti se svou rozhodovací činností*“). Jinak řečeno, je primárně na samotném předkládacím senátu, zda považuje navrženou právní otázku za relevantní pro jeho rozhodnutí ve věci samé a plénum by tento jeho postoj mělo respektovat. Přiznávám však, že s tímto názorem zůstávám poněkud osamocen.

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 70, 611 80 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1211, E: info@law.muni.cz, www.law.muni.cz
Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224
V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Velký problém spatřuji v tom, že sice Ústavní soud (oproti dřívější praxi) skutečně zvolil větší transparentnost postupu v případech, kdy je předkládán návrh stanoviska plénu – účastníci se o této okolnosti dozví alespoň formou usnesení. Pokud pak je stanovisko schváleno, je samozřejmě zveřejněno. Pokud však nikoliv, nikdo se nedozví podstatu návrhu stanoviska a ani skutečné důvody, pro které nebylo přijato, jelikož jednání pléna končí hlasováním a podpisem protokolu, přičemž motivy členů pléna, kteří hlasovali proti přijetí stanoviska, se mohou pohybovat na škále od věcného nesouhlasu až k nesplnění zákonných podmínek pro jeho předložení. Proto II. senát za této situace obsah neúspěšně navrženého stanoviska zveřejnil alespoň nepřímou, v usnesení o pokračování v řízení (sp. zn. II. ÚS 618/18). Teprve budoucí praxe ovšem ukáže, zda se jednalo o ojedinělý pokus (cimrmanovská „slepá ulička vývoje“), anebo je tím založena budoucí praxe v těchto případech.

K otázce závaznosti rozhodnutí pléna Ústavního soudu (např. str. 150) a obzvláště jeho stanovisek je vhodné doplnit, že v jednom případě již plénum svoje dřívější stanovisko nahradilo stanoviskem novým (sp. zn. Pl. ÚS 42/15-st.), takže i tato cesta je již „prošlápnuta“. O. Kadlec se tím v poněkud jiném kontextu zabývá v kap. 5.6.4.

Speciální pochvalu si zaslouží závěrečné kapitoly, věnované zobecnění zkoumané problematiky a formulaci jednotlivých modelů. V tomto směru je oponovaná práce vskutku vynikající a v našem prostředí zcela průlomová.

Otázky k obhajobě:

- 1) Kloníte se ke specializaci „malých“ senátů (model NS), anebo považujete za vhodnější absenci specializace (model NSS, ÚS), případně je možné hledat nějaké řešení kompromisní typu specializace pouze některé velmi specifické agendy (např. věci hospodářské soutěže na NSS)?
- 2) Jak hodnotíte frekvenci věcí předkládaných malými senáty ke sjednocování u tří zkoumaných soudů (NS průměrně 8 ročně, u NSS 17, u ÚS pouze 1,5)? Je odpovídající, anebo příliš častá, případně ojedinělá, což může svědčit o opakovaně zmiňovaných tzv. skrytých judikatorních odklonech?
- 3) Jak se díváte na ne/možnost uplatnit ke sjednocujícímu stanovisku odlišné stanovisko?

Závěr:

Autor ve své disertační práci **jednoznačně prokázal** schopnost samostatné tvůrčí práce v daném oboru. Práce **splňuje bezezbytku** požadavky standardně kladené na disertační práce v daném oboru. Proto **práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.**

V Brně dne 19. dubna 2019

Podpis oponenta

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Veveří 70, 611 80 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1211, E: info@law.muni.cz, www.law.muni.cz
Bankovní spojení: KB Brno-město, ČÚ: 85636621/0100, IČ: 00216224, DIČ: CZ00216224
V odpovědi prosím uvádějte naše číslo jednací.

